

De vergeten kerstboom

N. G. J. VAN SCHOUWENBURG

Ik kan 't me haast niet voorstellen, dat ik zeven weken geleden nog in 'n bos in Denemarken stond. Rondom me allemaal dennebomen, zoals ik, en allemaal even oud.

We hadden echt plezier met elkaar en we vertelden elkaar van allerlei. Dat konden we alleen doen als er wat wind was, die onze takken bewoog en door onze toppen

ritselde. Want dan begrepen we van alle andere dennebomen, wat ze zeiden en vertelden. Dat gisteren de boswachter nog voorbij was gekomen. Met een bus met witte kalk en een kwast, en dat hij sommige van ons een streep op de bast had gegeven. Mij ook. Een eindje verderop stond een oude boom. We beschouwden hem allemaal zo'n beetje als onze grootvader, en vroegen hem: „Wat betekent nu die witte streep op onze

bast? Weet ù dat, grootvader?” Dan kwam er antwoord. Bij de eerste de beste windstoot hoorden we grootvader zeggen, dat alle jonge bomen, die van de boswachter een streep hadden gekregen, over enkele dagen zouden worden geroid. En wat dat dan wel was, dat rooien, vroegen we. Grootvader zei, dat het pijn zou doen, maar dat het ook een eer was. Want we zouden mogen dienen om in de huizen van mensen, ver weg, kerstboom te zijn, mooi versierd, en verlicht, in de huiskamer. En dan kwamen er kinderen bij ons zingen en lagen er cadeautjes om ons heen. „En . . . dán”?, vroegen we grootvader. Want de slimsten onder ons begrepen wel, dat een denneboom, die eenmaal uit het bos is weggehaald, daar nooit meer terug zou keren. „Nooit zullen we de eekhoorns meer zien,” zei m'n

vriendje naast me, „en nooit meer de herten, en de wind zullen we niet meer horen . . .” En misschien wist Grootvader dat ook wel, maar hij wilde het ons, denk ik, niet zeggen.

En toen, op een morgen dat de zon laag in ons bos scheen, kwamen de mannen met de zaag. En daar gingen we — alle bomen die door de boswachter waren aangestreept. Allemaal werden de vriendjes afgezaagd . . . maar ik niet. Ik hoorde de mannen tegen elkaar zeggen: „Deze magere scharminkel, met die kale top, moe-

ten we er maar met de wortels er bij uithalen. In de wagen heb ik nog een oude zak, en die doe ik er dan wel omheen." Hadden ze medelijden met me? Mijn vriendjes hoorde ik kermen van pijn. Want ook een denneboom heeft gevoel — al denken de mensen van niet, en al horen ze ons nooit schreeuwen.

Maar, wat konden we doen? Eindelijk zei een van de mannen: „Ik geloof, dat we ze allemaal hebben, Jörgen! We gaan opladen.”

Ze pakten me ruw beet, droegen me naar het pad dat een eindje verder was, en daar werd ik in een wagen gegooid, zo maar op een harde vloer. En naast me en bovenop me kwamen de vriendjes uit het bos en toen we geen adem meer konden halen en niets meer konden zien, gingen er een paar dikke touwen over ons heen, hoorde ik de mannen op de bok klimmen en „vort” zeggen tegen het paard, en daar reden we. Het begon al donker te worden toen we bij het station kwamen. Ik dacht: nu krijgen we zeker wat te drinken, want je kreeg dorst van zo'n reis, en in het bos had ik de regen op m'n naalden en takken altijd heerlijk gevonden. Maar we kregen niets. Ik hoorde Jörgen en de andere man van de bok springen en tegen hun kameraad zeggen: „Nou vlug de rommel er af en in die wagen, dan kunnen wij naar huis. Geef jij het paard even wat voer.” Ik begreep het al; een paard heeft het beter dan een boom.

De touwen werden losgemaakt en wij van de wagen gehaald en in de spoorwagon gebracht. *Gebracht?* Je kon wel zien, dat de mannen naar huis wilden, want ze góoiden ons er in. „Vol, deze”?, zei de ladingmeester. „Ja,” zei Jörgen, „je kunt de wagen afsluiten. Dat deed de spoorman. Het werd pikdonker om ons heen en het tochtte door de vloer. Maar dát was geen wind, die ons aan het praten maakte. We waren allen stil omdat we niet wisten waar we heen gingen, al begrepen we, dat het ver weg moest zijn, want anders ging je immers niet met de trein!

We reden heel lang door en toen hoorden we een verschrikkelijk lawaai. „Langzaam, langzaam,” riep iemand, „en zo ver mogelijk doorrijden op de boot. In Hamburg deze wagon afkoppelen, want die is voor Nederland.” Ik stootte m'n vriendje naast me aan. Eerst dacht ik dat hij sliep, maar hij was wakker en zei, dat-ie 't al gehoord had en dat het heel ver was, naar Nederland.

Na een tijdje varen hoorde ik de boot fluiten, en ik schrok er van. We waren zeker aan de overkant. De boot meerde met een stootje aan de kant, er werd geschreeuwd en gelopen, en toen gingen we weer rijden. „Nou zijn we in Duitsland,” zei m'n vriendje. Er klonk iets in z'n stem van „we komen nooit meer terug . . .”

In Hamburg, want daar moest het wezen, hebben we lang stilgestaan, en onze wa-

gen kwam telkens op een ander spoor. Tenminste, dat gevoel had ik. Ik hoorde ook, hoe we weer werden aangekoppeld. Zeker aan een andere trein. En eindelijk gingen we weer. Dat zou dan wel naar Nederland gaan, want dat had ik die man immers horen zeggen.

Hoe lang we tóen gereden hebben, weet ik heus niet meer. Maar toen we eindelijk stilstonden, kon ik door de kieren van de wagen zien dat het dag was, en op de loods van het station, waar we stilstonden, stond Oldenzaal. Was dat Nederland?

Er kwam weer een man langs de trein en die zei wat tot een ander, maar dat kon ik niet verstaan. Hij gaf een tik op de deur van onze wagen en uit wat hij zei maakte ik op dat we naar Deventer gingen.

Daar kwamen we dus, en toen werden we eindelijk gelost. Eerst weer uit de wagen op een vrachtauto — en ze deden maar net of je stukken steen was — toen in een schuur, en de volgende dag werden we met z'n veertigen afgehaald door een vrouw met een paard en wagen. Ik hoorde een heel gesprek tussen

haar en de man-van-de-schuur. Die wisten natuurlijk niet dat dennebomen alles kunnen verstaan. De vrouw zei, dat ze er veertig moest hebben. „Maar mooie, hoor!”, zei ze. „Ze zijn duur genoeg van 't jaar.”

We werden dus gewoonweg verkocht. En om de eer te kunnen krijgen, dat we in de huiskamers van een Nederlandse familie het Kerstfeest zouden opvrolijken, moesten de mensen dus betalen . . . Ik vond het erg vreemd. Toen de man mij uit de stapel trok, zei de vrouw: „Nee, deze liever niet, die is te kaal aan de top.” Maar de man zei, dat ze mij óók moest nemen, want de prijs was „door mekaar” en je kon niet alléén „de eerste klas spullen hebben”.

Zo ging ik mee. Op de wagen de stad door. Op de markt werden we uitgeladen en allemaal op straat gezet, met een touw om ons heen. Dat deed de man van de vrouw. En toen dat klaar was, zei hij tegen haar: „Ziezo, die zijn binnen en nou beginnen we morgen met de verkoop. Vanavond zal ik ze nog prijzen.” We kregen toen 's avonds een papiertje in onze takken, en daar stond zeker de prijs op. Maar drinken kregen we niet, want het was droog en „dat was mooi weer om ze goed te houden”, zei de vrouw.

Die eerste dag-van-de-verkoop, want zo zal ik het nu maar blijven noemen, was er nog niet veel belangstelling voor ons. „Niets te doen nog,” zei de vrouw tegen haar man, die af en toe eens kwam kijken. Maar de man zei: „Dat kómt nog wel. 't Is nog twaalf dagen voor Kerstfeest.”

Toch ging op die eerste dag al één van ons weg. De grootste. In het bos noemden we hem „de lange”. Ik stond vlak naast hem. Naar mij werd niet gekeken door de meneer die „de lange” kwam kopen. „Net groot genoeg voor m'n étalage,” zei hij

tegen de vrouw. „Ik heb al rood licht en draden met sneeuw — mens, je moet eens komen kijken.” De meneer laadde „de lange” op een bakfiets en ging weg. We waren er nog bijna allemaal, en toch had ik het gevoel dat het stiller was geworden, een beetje eenzaam zelfs, nu een van onze goede vriendjes naar een winkel werd gebracht en we hem wel nooit meer zouden terugzien. Ik begreep het wel: dat was ons lot. We zouden naar alle kanten in de stad worden verspreid en van elkaar niet weten waar we bleven. Grootvader in het bos had het óók geweten: we kwamen nooit meer in Denemarken terug. En de eer, waarover hij het toen gehad had, dat we in huiskamers bij mensen de feestvreugde zouden mogen verhogen, vond ik maar twijfelachtig. 'kWas veel liever in het bos gebleven waar we elkaar allen zo goed kenden, en waar de eekhoorns waren en de herten, de frisse wind en de regen.

Langzamerhand kon ik toch wel merken, dat het Kerstfeest naderde. Elke dag werd het drukker op de markt en ook elke dag werden er meer bomen verkocht. En door allerlei mensen. Er kwam bijvoorbeeld een moeder met twee jongetjes. Een van hen zei: „Moeder, laten we déze maar nemen — die is niet zo duur.” Maar die moeder zei: „Nee, jongens, die is wel een beetje goedkoper, maar hij is van boven niet zo mooi . . .” Dat ging dus om mij. 'kHad het immers al gehoord, in de schuur bij de handelaar, dat „m'n top niet zo vol was”? En dat gebeurde nog enkele keren. Er waren mensen, die een goedkope kerstboom wilden hebben, en toch vonden ze mij blijkbaar toch te duur voor wat ze er voor kregen. Zou ik alleen overblijven? En, als dat zo was, wat zou er dán met me gebeuren? Terug naar Denemarken en naar ons bos? Maar, dat zou toch wel niet, want dat was natuurlijk veel te duur. En bovendien, in ons bos, waar alle vriendjes weg waren, zou het toch ook maar koud en eenzaam zijn . . .

Je kon wel zien, dat de notaris veel geld had, want hij zocht de mooiste en duurste van ons uit en die moest nog thuisgebracht worden ook. En de mevrouw van de dokter — dat hoorde ik de man tegen z'n vrouw zeggen — kocht zelfs twee boompjes. „Een voor m'n getrouwde dochter,” zei ze. Die woonde dus zeker ook in Deventer. Eén van m'n vriendjes ging naar een wijnhandel en een andere was voor een zondagsschool, „want dat zijn de kinderen zo gewend,” zei de juffrouw, die hem kwam kopen. „En, ziet u,” vertelde ze aan de vrouw, „vorig jaar hebben we bijna brand gehad, want toen is er een kaarsje gaan lekken en brandden er al een paar takken, maar dit jaar hebben we elektrische kaarsjes, en dat is wel niet zo mooi, maar het is ongevaarlijk, met kinderen en in een lokaal.”

Het werd stiller en stiller om me heen. Als 's nachts de wind over de markt kwam, hoorde ik nog maar weinig stemmen van de andere bomen. Elke avond snoerde de man het touw om ons heen wat verder aan. En gisteren hoorde ik hem tegen de vrouw zeggen: „We komen best van ze af, dit keer. Alleen die ene daar . . .” „Nou

ja," zei de vrouw, „als we dáármee blijven zitten, nemen we die zelf maar mee. Je wil zelf óók wel iets hebben.” „Die ene daar” was ik. Ik zal er ook wel niet mooier op geworden zijn, al die dagen hier op de markt. Maar toch schaamde ik me een beetje, dat niemand me hebben wilde, omdat ik er een beetje armetierig uitzag . . .

En zo ging het ook! Op de avond voor Kerstfeest waren we nog met z'n drieën over. Dat was maar een korte tijd, want de beide andere boompjes werden verkocht. Er zijn altijd mensen die tot het laatste wachten. „Vooruit maar,” zei de man. „Het zijn de laatste en U krijgt ze twee kwartjes goedkoper.” Daar gingen ze — en ik was alleen. 'k Hoorde een klok luiden en door de hoge ramen van de kerk zag ik licht branden. Het werd stil op de markt en het was koud. En rondom me heen werd door

een man met een grote bezem de markt schoon geveegd en gingen alle afgefallen takken en naalden op een wagen. „Dat brándt!” zei die man tegen de vrouw. Toen nam ze mij onder haar arm en ging ik met haar naar huis.

Het was nog een heel eind. We gingen door allerlei straten en winkels zag ik niet meer, behalve dan dat de vrouw stil bleef staan bij een wijnhandel en even keek naar de kerstboom in de étalage. Die had bij ons gestaan! Hij was niet meer te herkennen, want de winkelier had hem erg mooi gemaakt, zoals de mensen zeggen. Alle

takken hingen vol met kleurige toeters en kabouters, papegaaien en ooievaars, zilveren en gouden ballen. De hele étalage hing vol met sneeuw-aan-draden en de lampen hadden rood papier . . . De winkelier kwam naar buiten en hij was het met de vrouw eens, „dat-ie het móói deed.”

Maar eindelijk waren we dan toch bij de vrouw thuis. In een kleine straat en in een klein huisje. Ze zuchtte even, toen ze me neerzette bij de buitendeur om haar sleutel uit haar tasje te zoeken. Toen gingen we naar binnen. De man zat aan de tafel een krant te lezen. Hij keek even op en zei: „Zo, ben je

daar, en heb je hèm maar meegebracht?” De vrouw zei, dat ze me niet wilde laten staan voor de vuilnisman, die de markt was komen schoonvegen. Dat vond ze een beetje zielig, zei ze, en bovendien: „we moeten zelf óók wat hebben.” Dat vond de man best en hij ging meteen een emmer halen van de binnenplaats, deed er zand in en zette mij toen midden in die emmer. Het was maar een vreemde gewaarwording, als je gewend bent om in het bos te staan en met het zachte mos aan je stam . . .

„Nou nog even wat optuigen,” zei de vrouw. Ik kreeg sneeuwvlokken op mijn takken en een paar zilveren slingers er doorheen, en boven op mijn hoofd — dat noemde de man „de top” — kwam een blinkende ster te staan. Hier en daar kreeg ik een paar rode en witte kaarsjes op mijn takken, en dat deed even pijn, als de knijper er op werd gezet. En toen stond ik daar, tegenover de schoorsteen, en de man en de

vrouw zaten even stil naar me te kijken. Daar, in dat kleine huisje, heb ik de kerstdagen in Nederland doorgebracht. Ik hoorde bekende liederen uit de radio komen, en in de stad luidden de klokken en herhaaldelijk zeiden de man en de vrouw tegen elkaar, dat ze niet begrepen dat ik overgeschooten was, „want zo was het toch heus een lief boompje.” Ze hadden vreugde aan me!

En ik zelf? Ik was alleen overgebleven, en niemand vond me de paar gulden waard om me mee te nemen. Maar de vrees die ik had dat ik eenzaam en alleen op de markt zou overblijven en geen mens meer naar me zou omkijken, was voorbij. Ik hoorde tóch bij het feest en bedacht dat Grootvader in het bos gelijk had, toen hij zei dat we mochten dienen om mensen wat blijdschap te geven. Ik kon het niet zeggen, natuurlijk, al had ik de man en de vrouw graag willen laten merken, hoe dankbaar ik was, dat zij me niet vergeten hadden en dat ze met zorg en liefde zelfs elke dag wat aan me deden: de slingers wat recht hangen, de kaarsjes vernieuwen en de sneeuw weer goed leggen. Er werd

voor me gezorgd! En lang bleef ik in de huiskamer staan, wel twee weken.

En toen? Naar ons bos ging ik niet terug. Daar was immers ook niemand meer van de vriendjes.

Maar de vrouw „deed me niét weg,” zei ze tegen haar man. „Hij heeft bovendien zijn wortels nog,” zei ze, en ze zette me in haar tuintje. „En als het wat wórdt,” zei ze tegen haar man, „dan halen we hem volgend jaar weer in huis.” Of dat gebeuren zou, kon ik nu nog niet weten, maar ik was ervan overtuigd, dat ze goed op me zou passen. Ik zou vriendschap sluiten met het seringenboompje dat naast me stond, en met de madeliefjes die zéker weer in het grasveldje zouden gaan bloeien en in het diepst van m'n stam was ik dankbaar, dat een ander wat om me had gegeven en het waard vond mij bij zich te houden!

De appel

RUTH SAWYER

Er woonde in Duitsland eens een kleine klokkenmaker die Hermann Joseph heette. Hij woonde in een kleine kamer met een werkbank, een kast voor zijn hout en zijn gereedschap, een buffet voor zijn bordjes, en een bed op rolletjes, dat onder zijn werkbank stond. Daarnaast stond een krukje en dat was alles, behalve de klokken. Er waren er wel meer dan honderd: klein en groot, bewerkt en eenvoudig, sommige met houten, andere met porceleinen wijzerplaten, pendules, koekoekklokken, klokken met en zonder klokkenspel; en die hingen allemaal aan de muur, die